

4. Tufába vájt borospincék

A település különleges értékei a hajdan virágzó szőlészet és borászat emlékét ma is elevenen őrző –szerencsére nagyobb részt ma is használt borospincék, melyeket a riolit-tufába vájva mélyítettek –sokszor több 10 m hosszan.

A statisztikai források szerint 1865-ben 219 kataszteri hold szőlőterület övezte a települést, ami filoxéra-vész után jelentősen lecsökkent: 1895-ben 55, 1913-ban már csak 27 kataszteri hold volt a szőlők kiterjedése. Az írott források szerint a filoxéravész előtti régi fajtákat a Tokaj-hegyaljához hasonlóan a Bükkalján is a gohér, a furmint, a hárslevelű, a mézesfehér, a juhfark, a bátai, a damián és a rizling képviselte. A krízis elmúltával az új ültetvényekbe sokféle az ellenállóbb, direkttermő szőlőfajtákat telepítettek: konkordot, delavárit, otellót.

A kerteket hagyományos „garád” övezi. Ez levágott gallyakból, szőlővenyigékből rakott kerítés, melyet benőnek a természetes sövényalkotó cserjék (galagonya, fagyal, som, stb.) és kisebb fák (pl. mezei juhar).

A garád fontos szerepet tölt be a terület biológiai sokféleségének megővésében, fészkelő és élőhelyet, „zöld folyosót” jelent számos hasznos, védett élőlénynek: pl. a fent felsorolt védett madarak, gyíkok, keleti sün, mogyorós pele, stb.

Tufába vájt borospince

5. Lejtősztyepp társulás

A hegyoldali nyílt sziklagyepeket itt már felváltják a zártabb sztyepprétek. A nyílt sziklagyepekhez képest a talaj vastagabb, humuszosabb, az alapkőzet ritkán bukkan a felszínre és háttérbe szorulnak a pozsgások és a félcserjék, viszont előtérbe kerülnek az egyéves és a hagymás-gumós növények.

Utunk a szőlőskertek mellett kisebb-nagyobb foltokban fennmaradt száraz és kissé nedvesebb gyepek között halad át. A hajdan kaszálóként hasznosított sztyeppréten gyümölcsösök, szőlők vannak, de közöttük, és az út mellett a fentebb már emlegetett növények közül megtaláljuk a **réti ecsetpázsitot**, a **nagy pacsirtafüvet**, a **baracklevelű harangvirágot**, a **réti margitvirágot**, az **üstökös pacsirtafüvet**.

Nagy pacsirtafű

6. Őshonos háziállatok

A községet övező legelőkön a falu növendékmarha csordája legelt, a legelőerdőben a zsellérek szarvasmarhái és sertései legeltetése történt. A hajdani sok száz marhával folyó külterjes, legeltető állattartás szerencsére kezd újjáéledni. Utunkon egy helyi gazda szabadon tartott lovait, sertéseit, kecskéit, juhait és szürkemarháit láthatjuk amint a száraz, -részben már elcserjésedett, kakukkfűben gazdag sztyeppréten legelnek. A legeltető állattartás a fajgazdag gyepek fennmaradásának is fontos záloga, hiszen azok a legeltetés

felhagyásával elgyomosodhatnak, becserjésednek.

Delelő szürkemarhák

Kakukkfű

Bővebben honlapunkon: <http://ronaorzo.csillagpark.hu>
Kiadja: Rónaőrző Természetvédelmi Egyesület, 2014.
A projekt a Vidékfejlesztési Minisztérium Zöld Forrás Programja támogatásával valósul meg.
Azonosító: PTKF/1210/2013

„Kisgyőri Galya” tanösvény

Kisgyőr a Déli-Bükk kiemelkedő szépségű és igen változatos élővilágú táján terül el. A település fontos értéke, hogy környezetének természeti gazdagságát a Bükki Nemzeti Park és az Európai Unió természetvédelmi hálózatába tartozó NATURA 2000 területek is óvják. Tanösvényünk segít ezen értékek egy részének megismerésében.

A tanösvény a kisgyőri „Elő-Galya” melletti úton fut, közvetlenül a Natura 2000 terület határán. Hossza kb. 1 km. Kezdőpontja a Természet Háza, végpontja a Parlasi sas tanösvény.

Az egyes állomásokat számozott és QR kóddal is ellátott karók jelölik, ez alapján lehet leporellónk és honlapunk leírásait azonosítani/elérni.

ÁLLOMÁSOK

1. A Kisgyőri Elő-Galya, karsztbokorerdők

Észak felé tekintve a Bükk nyúlványa, az Elő-Galya (helyi tájnyelvben Gallya) magasodik fölénk (szemben 437 m, legmagasabb pontja az Ásott-fa tető 530 m), alatta lankásabb „szoknyáján” szőlős és gyümölcsös kerteket látunk.

A szőlők és gyümölcsösök fölötti karos-töbrös hegyvonulaton gazdag és változatos élőhelyeket találunk. A mészkő térszín vegetációját sztyeppré, sziklagyep, molyhostölgyes karsztbokorerdő és mészkedvelő tölgye-

sek mozaikja alkotja. Gyakori-
ak itt a védett növények: **apró
nőszirm, árvalányhaj-félék,
berkenyefajok, borzas vértő,
csillagos őszirózsa, erdei szel-
lőrózsa, hangyabogáncs, he-
nye boroszlán, kosbor-félék,
leánykökörcsin, magyar nyúl-
farkfű, magyar zergevirág,
nagyezerjófű, nagy pacsirtafű,
piros kígyószisz, sárga len, ta-
vaszi hérics, zöld kígyókapor.**

Leánykökörcsin

A „kisgyőri Galyák” állatvi-
lágát a melegkedvelő marad-
ványfajok (reliktumok) gazdagsága jellemzi: a **zörgőlep-
ke, a virág-díszbogár** és a szubmediterrán elterjedésű
fűrészlabú szöcske mellett a sziklagyepeken **imádkozó
sáskák** és **csuklyás bagolylepkék** élnek. A molyhos töl-
gyes karsztbokorerdők védett lepkéi az **anker-araszoló,** az
aranybagoly, az **ezerjófű bagolylepke** és a **magyar púpos-
szövő.** A **szarvasbogár** és az **orrszarvúbogár** vagy a hullók
közül a **rézsikló** az idősebb tölgyesek védett fajai. Sziklagye-
peken, lejtősztyeprét-foltokban bukkanhatunk rá a hegység
hüllőfaunájának legritkább fájára, a **panonngyíkra.** Az
itteni karsztbokorerdők legjelentősebb madártani ér-
téke a **bajszos sármány.** Ezen kívül számos védett és
fokozottan védett madárfaj fészkel a környéken: pl. **kí-
gyászölyv, fekete harkály, szürke küllő.**

Gyalogművelésű szőlőskert, mögötte a Galya karsztbokorerdője

Szarvasbogár

2. Népi építészet, szárazon rakott kőfal

A második állomáson az egyik legszebb, hagyományos
kisgyőri porta mellett megyünk el, mely eredetileg háro-
mosztatú ház volt szabadkéménnyel. A házat az itt meg-
szokott –bár a községben sajnos egyre fogyatkozó- helyben
bányászott tűzárkőből (ignimbrit) szárazon rakott- kőfal
övezi. Ezek a kőfalak a falu szépségének és különlegessé-
gének meghatározó tájképi elemei, és egyben különleges
élőhelyek, sok bújóhellyel rendelkező gyíkvárak lehetnek,

Szárazon rakott kőfal

melyek a napsütéses felületek mellett sok árnyékos réssel
várják a túlzott felhevülés elől menedéket kereső gyíkokat:
az itt viszonylag még gyakori **fali, zöld és fürge gyíkot.** A
kőfalak tetején gyakran látunk **kővirózsákat** (pl. házi kövi-
rózsát), varjúhájakat (pl. borsos és fehér varjúháját).

Virágzó kővirózsák a kőfalon, háttérben a Galya vonulata

3. Hagományos gyümölcészet (szőlőskert és gyümölcsös)

A Kisgyőri-medence mediterrán színezetű mikroklímája –
a közettani és talajtani adottságok mellett – kedvez a kert-
és a szőlőkultúra kialakulásának, a jó borok termelésének.
Kisgyőr hajdan jelentős bortermelő település volt és ma is
sok hagyományosan művelt szőlőt látunk itt. A szőlőkben
gyümölcsöt is termesztettek, birssövények, szilvasok, meg-
gyesek ma is láthatók. A Bükkalján a filoxéra által okozott
szőlőpusztulás jelentős lendületet adott a gyümölcsster-
mesztésnek. A bükkaljai gyümölcskultúrát a régiségben
közel száz különféle gyümölcsfajta gazdagította. A szilva, a
körte, a meggy, az alma és a szőlősorok közé ültetett pa-
rasztbaracknak nevezett őszibarack mellett a cseresznye-
termesztésnek volt (és van) nagy hagyománya. A hagyo-
mányos szőlő és kertkultúra újjáélesztése, az erre alapozott
helyi termékfeldolgozás és ökoturizmus a község fontos
kitörési pontja lehet.

A hagyományosan művelt szőlős és gyümölcsöskertek,
ahol öreg, odavasodó fák, vegyszerezetlen mezsgyék van-
nak számos élőlénynek nyújtanak otthont, melyek egyben a
természetes „biológiai” védekezést vagy éppen a nélkülöz-

hetetlen megporzást is elősegítik: ilyenek a rovarok közül a
poszméhek, a fátyolkák, katicák, pókok, imádkozó sáska,
zengőlegyek, fülbemászó, fürkészdarazsak és a futóboga-
rak.

A gyümölcsfákkal tarkított, garáddal övezett szőlőskertek
gazdag madárfaunájának néhány tagja:

**Szécinege, kék cinege, barátcinege, erdei pinty, mezei
veréb, házi veréb, közönséges seregély, házi rozsdafarkú,
kerti rozsdafarkú, kis poszáta, füsti fecske, molnárfecske,
vörösbegy, kenderike, tengelic, szajkó, barázdabillegető,
citromsármány, zöldike, barátposzáta, csicsörke, szür-
ke légykapó, énekes rigó, feketerigó, sárgarigó, csuszka,
nagy fakopáncs, karvaly.**

Tavaszi hangulat a Galyán

Szécinege